

Sygn. akt XVII AmC 1286/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 stycznia 2010 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

W składzie:

Przewodniczący: SSO Witold Rękosiewicz

Protokolant: Piotr Grzywacz

po rozpoznaniu w dniu 5 stycznia 2010 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) z/s w P.

przeciwko (...) w C.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

I. Utrzymuje w mocy wyrok zaoczny z dnia 16 października 2009 r.

II. Zasądza od (...) w C. na rzecz (...) z/s w P. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Witold Rękosiewicz

Sygn. akt VII AmC 1286/09

UZASADNIENIE

(...) z siedzibą w P. (powód) wniosło o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umownego, o treści:

„Sprawy sporne wynikające z niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy dla siedziby Banku prowadzącego rachunek”, wykorzystywanego przez (...) w C. (pozwany) w stosunkach z konsumentami.

Powód zarzucił, iż zakwestionowane postanowienie w sposób sprzeczny z prawem narzuca konsumentom właściwość sądu pozbawiając ich możliwości wyboru sądu według przepisów kpc o właściwości przemiennej. Kształtuje tym samym prawa i obowiązki konsumentów sprzecznie z dobrymi obyczajami rażąco naruszając interesy konsumentów. Stanowi więc niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ kc.

Pozwany, któremu w dniu 13.08.2009 r. doręczono odpis pozwu, nie złożył odpowiedzi na pozew. W dniu 16.10.2009 r. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznając, że zostały spełnione ustawowe przesłanki określone w art. 479¹⁸ § 2 kpc, wydał wyrok zaoczny uznający kwestionowaną klauzulę za niedozwoloną.

W złożonym sprzeciwie pozwany wniósł o uchylenie wyroku zaocznego w całości i oddalenie powództwa. Pozwany zarzucił powodowi, iż w uzasadnieniu pozwu nie wykazał, na czym polega rażąca sprzeczność zakwestionowanego zapisu z dobrymi obyczajami oraz które z uzasadnionych interesów konsumentów i w jaki sposób narusza zapis wymieniony w pozwie.

Pozwany stwierdził, że stosowana przez niego klauzula, będąca przedmiotem sporu, nie narusza prawa ani dobrych obyczajów. Jest zgodna z Dyrektywą 93/13 WE pkt 2 lit a, b, c oraz z załącznika do dyrektywy UE. Zgodnie z Dyrektywą (motyw 13) zmiana właściwości miejscowej sądu nie może być uznana za klauzulę abuzywną, jeżeli sprawy poddaje się pod rozstrzygnięcie jednego z sądów powszechnych właściwych miejscowo według ustawy krajowej – kodeksu postępowania cywilnego. Pozwany dodał, że ponadto taka klauzula jest zawsze uzgadniana z konsumentem w trakcie negocjacji przy zawieraniu umowy.

Pozwany podkreślił, powołując się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, że zakwestionowana klauzula nie wyłącza prawa do sądu powszechnego i nie ustanawia jedynie właściwym sądu arbitrażowego a tylko w takim przypadku można mówić o ewentualnym naruszeniu dobrych obyczajów. Przedstawiając argumentację opartą na przepisach art. 46 kpc, art. 33 kpc oraz art. 454 kpc w zw z art. 34 kpc pozwany stwierdził, że w przypadku umów rachunku bankowego lub kredytu/pożyczki przedmiotem umowy jest świadczenie pieniężne, a miejscem spełnienia świadczenia siedziba wierzyciela. Ponadto zgodnie z art. 43 kpc jeżeli występuje właściwość kilku sądów, wybór należy do powoda. Na tej podstawie pozwany stwierdził, że kwestionowana klauzula jest zgodna z przepisami prawa krajowego więc nie może jednocześnie naruszać dobrych obyczajów. Pozwany dodał, że umowa z konsumentami, której integralną częścią jest regulamin zawierający kwestionowane postanowienie, jest indywidualnie negocjowana. Nie ma więc przeszkód, by konsument zażądał jej zmiany lub innego brzmienia przed zawarciem lub w trakcie wykonywania umowy. Do regulaminu nie stosuje się wobec tego postanowień art. 58 kc i art. 385¹ kc. Regulamin nie ma również charakteru adhezyjnego. Mają do niego zastosowanie przepisy art. 65 kc i art. 385¹ kc więc zakwestionowana klauzula nie stanowi klauzuli abuzywnej. Pozwany zarzucił również, że powód nie działał w imieniu żadnego z klientów pozwanego banku, nie wzywał banku do usunięcia „uchybień” oraz nie wykazał swojej legitymacji do wystąpienia z powództwem o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów rozpatrując sprawę na rozprawie na skutek złożonego przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego ustalił i zważył co następuje:

Bezsporne jest, że pozwany w prowadzonej działalności przy zawieraniu umów z konsumentami wykorzystywał powołane w pozwie postanowienie umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył. Nie zarzucił też niezgodności cytowanego postanowienia z treścią stosowanego wzorca umownego. Wobec tego na podstawie art. 230 kpc Sąd uznał tę okoliczność za przyznaną.

Ponadto powód dołączył do pozwu kserokopię formularza oznaczonego jako załącznik nr 1a do Regulaminu świadczenia usługi „Internet Banking” w (...) w C. zatytułowanego „Umowa (...) o świadczenie usług Internet Banking dla osób fizycznych”. W treści przedstawionego formularza wzorca umownego w § 10 ust 2 znajduje się postanowienie, zgodne w brzmieniu z postanowieniem, którego uznania za niedozwolone domagał się powód w złożonym pozwie.

Na podstawie przedstawionych okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że fakt wykorzystywania przez pozwanego w stosunkach z konsumentami kwestionowanej klauzuli nie budzi wątpliwości.

Mając na uwadze, że postępowanie sądowe o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone prowadzone jest ze względów społecznych, w celu ochrony interesów konsumentów, Sąd uznał za zasadne rozpoznanie wniesionego pozwu, dotyczącego kwestionowanego postanowienia wzorca, mimo jego ogólnikowego uzasadnienia. Zważyć należało, że w postępowaniu o uznanie wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy wykorzystywane przez pozwanego postanowienie ma charakter niedozwolonego postanowienia umownego.

W myśl art. 385¹ § 1 kc za takie uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając interes konsumenta. Nie dotyczy to jednak postanowień określających główne świadczenia stron, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W ocenie Sądu przedmiotowe postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron. Przedmiotem postępowania jest analiza postanowienia wzorca umowy, które pozwany przedstawia

konsumentowi i o ile nie zostanie ono zmienione w drodze wzajemnych uzgodnień stron, staje się obowiązujące w stosunkach między nimi, kształtując w ten sposób ich wzajemne prawa i obowiązki.

Okoliczność, iż konsument ma możliwość dokładnego zapoznania się z treścią umowy nie przesądza, że umowa nie ma charakteru wzorca zawierającego postanowienia uznawane za niedozwolone o ile kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy.

Istotą pojęcia dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on właściwym informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniu uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji, rzetelnym traktowaniu równorzędnego partnera umowy. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezinformacji, wywoływania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (M. Śmigieł. Wzorce s. 360).

Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, więc szczególnie doniosłe. Zazwyczaj sprowadza się ono do niekorzystnego ukształtowania sytuacji ekonomicznej konsumenta. Jednak może polegać także na narażeniu konsumenta na zbędne nakłady lub wysiłek związany z utratą czasu i koniecznością podróży do innej, często odległej miejscowości albo pozbawieniu, względnie utrudnieniu konsumentowi możliwości obrony swojego dobrego imienia i interesów.

Abstrakcyjna ocena postanowienia wzorca umownego powinna zatem uwzględniać dwa kryteria wskazane w art. 385¹ § 1 kc. Zadaniem sądu oceniającego w ramach kontroli abstrakcyjnej abuzywność danego postanowienia wzorca umownego jest weryfikacja „przyzwoitości” klauzuli w drodze analizy postanowienia pod kątem sprzeczności z ogólnym wzorcem zachowań przedsiębiorców wobec konsumentów.. Rodzi to powinność ustalenia jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w braku takiej klauzuli (por. wyrok S.N. z dn. 19.03.2007 r., sygn. akt III SK 21/06, OSNP 2008/11-12/181 oraz z 11.10.2007 r., sygn. akt III SK 19/07, nie publikowany). Należy podkreślić zasadę, że jeżeli konsument na podstawie ogólnych przepisów, byłby w lepszej sytuacji gdyby we wzorcu nie było konkretnego postanowienia, należy przyjąć, że ma ono charakter abuzywny.

Przepisy określające właściwość miejscową sądu do rozpoznania sporu zawarte zostały w ustawie z dn. 17.11.1964 r. kodeks postępowania cywilnego. Ustawa rozróżnia dwa rodzaje właściwości miejscowej i właściwość ogólną według siedziby pozwanego oraz właściwość szczególną do której zalicza się właściwość przemianą i właściwość wyłączną. Kodeks daje więc powodowi prawo do wyboru sądu, przed którym może wytoczyć powództwo.

Przepisy o właściwości przemiennej stwarzają dla strony powodowej udogodnienie polegające na tym, że może ona według własnego uznania wybrać jako sąd miejscowo właściwy inny sąd niż ten, który jest właściwy według przepisów o właściwości ogólnej i skierować sprawę do sądu korzystniejszej dla siebie położonego, pozbawiając jednocześnie pozwanego dogodności prowadzenia procesu przed sądem jego miejsca zamieszkania, pobytu lub siedziby (orzeczenie SN z dn. 10.05.1982 r. III PZP 12/82, OSPiKA 1983, nr 4, poz.74). Celem tego rodzaju uregulowania jest dążenie do ułatwienia stronom dostępu do sądu, względ na ekonomikę procesową oraz ułatwienie sądowi dokonywania czynności procesowych zgodnie z zasadą bezpośredniości. Wobec powyższego należy zgodzić się z powodem, że zakwestionowane postanowienie wzorca stosowanego przez pozwanego wypełnia dyspozycję klauzuli niedozwolonej, ponieważ spory między (...)w C. a konsumentami mogące wyniknąć na tle umowy o świadczenie usług internet banking poddaje pod rozstrzygnięcie tylko sądowi właściwemu miejscowo dla siedziby Banku wyłączając tym samym uprawnienie powoda do wytoczenia powództwa przed sąd właściwy według właściwości przemiennej – art. 34 kpc – sąd miejsca wykonania umowy. Określona w tym przepisie właściwość przemianą odnosi się do sporów wynikających z umów zobowiązaniowych i dotyczy całokształtu spraw związanych z zawartą umową.

Należy zauważyć, że argumentacja pozwanego przedstawiona w uzasadnieniu sprzeciwu została oparta na założeniu, że w sporach powstałych na tle wykonania umowy, której dotyczy wzorec zawierający kwestionowaną klauzulę, stroną

powodową będzie (...) w C.. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, że powodem w sprawie będzie konsument, który w oparciu o przedmiotowe postanowienie będzie pozbawiony możliwości skorzystania z uprawnienia do wytoczenia powództwa przed sąd właściwy przemienne i będzie musiał wytoczyć powództwo tylko przed sąd właściwości ogólnej, która to możliwość będzie dla niego mniej korzystna.

Skoro więc w następstwie zastosowania spornego postanowienia konsument pozbawiony zostaje ewentualnej możliwości wytoczenia powództwa przed sąd właściwy przemienne, należy zdaniem Sądu uznać, że zachodzą przesłanki uznania tego postanowienia za klauzulę niedozwoloną. Kształtuje ona bowiem prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami i rażąco narusza jego interesy, narzucając rozpoznanie sporu w każdym przypadku przez sąd właściwy dla siedziby Banku, mimo iż obowiązujące przepisy dają stronie inicjującej spór w sądzie możliwość dokonania wyboru sądu. Dodać wypada, że literalna treść kwestionowanego postanowienia wskazuje, iż dotyczy ono siedziby Banku a nie jego oddziału, choć i w tym przypadku właściwość sądu określonego w oparciu o sporną klauzulę może być mniej korzystna dla konsumenta, niż wynikająca z właściwości przemiennej.

Ponadto podkreślenia wymaga, że treść kwestionowanego zapisu może budzić u konsumentów, którzy nie są profesjonalistami błędne przekonanie, iż nie mają możliwości wytoczenia powództwa z zastosowaniem właściwości bardziej dla siebie wygodniejszej co może zniechęcać ich do wystąpienia z powództwem lub nawet wyłączać możliwość obrony swych praw.

Za nietrafne więc należy uznać stanowisko pozwanego, że kwestionowane postanowienie jako zgodne z obowiązującymi przepisami nie może mieć abuzywnego charakteru. W określonych okolicznościach działanie przedsiębiorcy, który jest profesjonalistą można ocenić jako nadużywanie i wykorzystywanie jego uprzywilejowanej pozycji w stosunkach z pozbawionymi doświadczenia i fachowej obsługi prawnej konsumentami. Więc i z tego punktu widzenia działanie pozwanego Banku należy ocenić jako nieuczciwe, nierzetelne, rażąco naruszające interesy konsumentów. Narzucenie nieświadomemu konsumentowi jako wyłącznie właściwego, sądu siedziby Banku, chociaż w oparciu o obowiązujące przepisy, nie zawsze jednak jest działaniem zasługującym na szacunek i ochronę prawną. W szczególności, gdy dzieje się to ze szkoda dla interesów konsumenta, które w postępowaniu o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone są przedmiotem ochrony. Celem nadrzędnym zawieranej przez strony umowy winna być też troska Banku o zachowanie zasady równowagi kontraktowej, która w stosunkach z konsumentami ma znaczenie szczególne.

Zdaniem Sądu również powołana przez pozwanego okoliczność, że klauzula jest zawsze uzgadniana z konsumentami (na co nie przedstawiono żadnych dowodów) pozostaje bez znaczenia. Prowadzona przez Sąd abstrakcyjna kontrola wzorca umownego oderwana jest bowiem od jakiegokolwiek konkretnej umowy, wynikających z niej praw i obowiązków oraz okoliczności jej zawarcia. Analiza Sądu zmierza do oceny potencjalnych możliwości ukształtowania praw i obowiązków stron w oparciu o postanowienia wzorca umownego a nie do rozstrzygnięcia konkretnego sporu zaistniałego między stronami umowy.

Z powyższych względów również za nietrafne należy uznać zarzuty pozwanego dotyczące nie wystąpienia powoda do pozwanego przed wytoczeniem powództwa lub nie działania powoda w imieniu żadnego z klientów Banku.

Legitymacja pozwanego do wystąpienia z powództwem wynika z jego statutu oraz art. 479³⁸ § 1 kpc.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności Sąd Okręgowy uznał, iż kwestionowane postanowienie spełnia przesłanki klauzuli abuzywnej i na podstawie art. 479⁴² § 1 kpc zakazał w wydanym wyroku zaocznym wykorzystywania wymienionego postanowienia oraz utrzymał ten wyrok po rozpoznaniu sprawy na skutek sprzeciwu pozwanego – art. 347 kpc.

O obciążeniu pozwanego opłatą stałą od pozwu orzeczono na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 w zw z art. 113 ust 1 oraz art 96 ust 1 pkt 3 ustawy z dn. 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 kpc stosownie do wyniku sporu. Zgodnie z art. 348 kpc koszty sprzeciwu obciążają pozwanego.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym orzeczono na zasadzie art. 479⁴⁴ kpc.

SSO Witold Rękosiewicz